

Early adopters

En analys av den första publiken
till tio svenska filmer

Svenska
Filminstitutet

Kontakt: Svenska Filminstitutet, Box 27126, 102 52 Stockholm
Telefon: 08 665 11 00 | info@filminstitutet.se | www.filminstitutet.se

Produktion: Torkel Stål, Svenska Filminstitutet
Omslag: Ur *I Called Him Morgan*. Foto: Nonstop Entertainment

Innehåll

Inledning	4
Fyra grupper	6
Grupp 1.....	6
Grupp 2.....	8
Grupp 3.....	9
Grupp 4.....	10
Inställning till film.....	12
Grupp 1.....	12
Grupp 2.....	14
Grupp 3.....	15
Grupp 4.....	17
Utvärdering av filmerna	18
Citizen Schein	18
Jätten	19
Svenskjävel	20
Efterskalv	21
Dröm vidare	22
Yarden	23
I Called Him Morgan	25
Pojkarna.....	26
Flocken.....	26
Det vita folket.....	28
Slutsatser	29

Inledning

Filminstitutet genomför årligen kvantitativa publikundersökningar som ska svara på olika frågor kring filmen i Sverige. Bland annat innehåller undersökningarna data om vilka som ser aktuella svenska filmer. På Filminstitutet.se kan producenter, distributörer, politiker och medier fortlöpande följa hur den svenska filmen når ut i olika befolkningsgrupper.

Men det är komplicerat att utvärdera filmer som få personer har sett med en kvantitativ metod. Ju färre som har sett en film desto fler måste svara för att ge ett representativt resultat. På grund av detta är det inte möjligt att utvärdera alla svenska filmer som har premiär genom de större årliga publikundersökningarna. Det är många svenska filmer som har relativt få besökare. Av de 50 svenska långfilmer som hade premiär 2018 nådde till exempel bara 17 filmer 10 000 biobesök, och bara 11 filmer nådde 40 000 besök eller mer.

Därmed uppstod ett behov av att undersöka publiken för filmer som inte kan utvärderas i de större kvantitativa undersökningarna på ett annat sätt. Den allmänt tillgängliga kunskapen om dessa filmers publik, utöver den faktiska besökssiffran, var mer eller mindre obefintlig. Tidigare undersökningar har visserligen visat att till exempel äldre och kvinnor generellt är mer intresserade av svensk film än yngre och män. Ett rimligt antagande är att de som är mest intresserade av svensk film också är de som ser den här typen av svenska filmer. Men ett antagande är inte empirisk kunskap.

Syftet med denna rapport är att visa hur publiken uppfattar den här typen av svenska filmer och varför vissa väljer att se dem, i motsats till majoriteten av publiken. Ett syfte är också att beskriva vad som skulle kunna kallas "early adopters" av svensk film, en målgrupp som är tidigt ute med att se filmer som relativt få känner till. Även om svenska filmer som har lockat relativt få besökare på bio kan nå en stor publik på tv, sker detta i regel betydligt senare. En skillnad är också att tv-publiken inte betalar för en viss film och i många fall är passiva i valet av filmen, som till stor del påverkas av vad tv-kanalerna sätter in i tablån. Här ligger fokus istället på de som är tidigt ute och aktivt väljer att se en specifik film. Ett syfte är också att visa hur denna målgrupp uppfattar dessa filmer och varför de väljer att se dem, i motsats till majoriteten av publiken.

Rapporten bygger på en undersökning som marknadsundersökningsföretaget YouGov genomförde på uppdrag av Filminstitutet 24–26 oktober 2017. Metoden är forum online med etnografiska inslag¹ där deltagarna bland annat tog bilder från sin hemmiljö. Det var 25 personer som deltog från början till slut.

Urvalet baserades på att de här personerna alla hade sett ett antal av följande filmer: *Citizen Schein*, *Jätten*, *Svenskjävel*, *Efterskalv*, *Dröm vidare*, *Yarden*, *I Called Him Morgan*, *Pojkarna*, *Flocken* och *Det vita folket*. Dessa filmer har det gemensamt att de har fått produktionsstöd från Filminstitutet, höga betyg från svenska kritiker och nått mindre än 40 000 biobesök i Sverige. Filmerna hade

¹ En etnografisk studie kännetecknas av att undersökaren följer en grupp under en längre tid och deltar i gruppens vardagsliv.

premiär under perioden 2015–2017. När deltagarna medverkade i undersökningen hade alla dessa filmer utöver visning på biograf även släppts på dvd/vod, men ingen av filmerna hade visats på tv.

YouGov rekryterade deltagarna via deras internetpanel i Sverige bestående av 90 000 förrekryterade män och kvinnor. Utöver att deltagarna hade sett några av de ovanstående filmerna, så gav de också en beskrivning av sig själva som filmintresserade i samband med rekryteringen.

Rapporten består av tre delar. Först beskriver rapporten de olika grupper som undersökningen identifierade. Den andra delen presenterar de olika gruppernas inställning till film i allmänhet. Den tredje delen redovisar vad respondenterna tycker om de undersökta filmerna. Slutsatser och diskussion avslutar rapporten.

Fyra grupper

Undersökningen tydliggjorde att deltagarna skiljer sig åt på olika sätt, trots att de har det gemensamt att de har sett flera av de aktuella filmerna. Variationen gällde både demografi och inställningen till de undersökta filmerna. Vissa deltagare hade valt att se filmerna slumpmässigt, eller anpassat sig efter någon annans val. För andra var det å andra sidan ett eget medvetet val att se filmerna. Det finns också en koppling mellan demografi och inställning till filmerna.

Deltagarna var redan från början uppdelade i två grupper, men inom respektive grupp framkom dessutom två undergrupper. Totalt uppstod därmed fyra olika grupper. Vilka och vad som kännetecknar dem framgår av diagrammet nedan.

Aktivt val		Passivt val	
Grupp 1: Kvinnor 50-65 år	Grupp 2: Kvinnor (och enstaka män) runt 40 år	Grupp 3: Kvinnor runt 20 år	Grupp 4: Män runt 30 år
<i>Målgrupp</i>		<i>Kontrollgrupp</i>	

Grupp 1 och grupp 2 är aktuella målgrupper för den här typen av svenska filmer, medan grupp 3 och grupp 4 fungerar som ett slags kontrollgrupper i denna undersökning. Detta kapitel beskriver vad som utmärker de olika grupperna och identifierar typiska drag för filmernas målgrupp.

Grupp 1

Grupp 1 består framförallt av kvinnor mellan 50 och 65 år som har ett stort intresse för kultur och tar del av många nyhetskällor. De har en akademisk utbildning och yrken i linje med detta. De tycker att det är viktigt med ett rikt socialt umgänge och uppskattar livliga diskussioner med vänner.

Relationer till barn och familj är mycket viktiga för dem, även om barnen i regel har flyttat hemifrån.

Gruppen har ett stort intresse för nyheter och att hålla sig uppdaterade om vad som händer nationellt och internationellt. De föredrar morgontidningar som Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet, samt nyhetsprogram som Rapport och Sveriges Radio P1, men kan även ta del av utländska medier. De nämner även olika sociala medier som sätt att kommunicera och följa med i nyheter.

Utöver samhällsnyheter så lägger de även fokus på kulturnyheter som det främsta sättet att hämta information och inspiration om nya svenska filmer. Framförallt nämner de DN och SvD när det gäller kulturnyheter, men även P1 är en källa till information. Någon nämner att man sporadiskt tittar på exempelvis Ronny Svensson på TV4:s Nyhetsmorgon.

Politik och samhällsfrågor är ett intresseområde och flera är månadsgivare i diverse välgörenhetsorganisationer. Kultur är viktigt för gruppen. De uppskattar musik, teater och film, men

framförallt litteratur. Ett fåtal manliga deltagare i samma åldersspann har samma intressen, men inte lika tydligt som hos kvinnorna.

Generellt är "early adopters" (personer som ligger i början av en innovationskurva) människor som drivs av tänkande och självförverkligande genom personlig utveckling. De är reflekterande och strävar efter att förstå sin omvärld och engagerar sig ofta i stora, abstrakta frågor som miljö, samhälle, fattigdom med mera. I och med stora engagemang i olika frågor är denna grupp de som allra tidigast hittar och provar nya saker och de banar på så sätt väg för efterföljande grupper. Grupp 1 passar till stor del in i denna beskrivning.

"Mina barn är det mest betydelsefulla i mitt liv. Utöver det känner jag ett ständigt behov av att utvecklas personligen genom att läsa, diskutera och gärna se kvalitetsfilmer. Kvalitet har blivit allt viktigare för mig ju äldre jag har blivit." – Kvinna 60 år

"Jag trivs med andra som också delar mina intressen. Vi är bland annat en liten grupp som träffas och diskuterar. Det är mycket givande. Jag har också några vänner som jag dagligen tjuvar med via Messenger. Det har på något sätt ersatt telefonen. Det känns inte opersonligt för vi känner varandra sedan mycket länge. Jag träffar också min son och hans flickvän. De är mycket sympatiska och det är en sann glädje för mig." – Kvinna 55 år

"Familjens cyklar som används nästan året runt. Praktiskt och trivsamt sätt att ta sig fram och vi tränar på att låta bilen stå så mycket som möjligt. Brödbak pågår, baka och laga mat gillar både jag och min man. Oreganoplantan har fått flytta in över vintern, annars är det dåligt med krukväxter här hemma." – Kvinna 50 år

"Jag läser gärna, både skönlitteratur och facklitteratur. Jag försöker också följa samhällsutvecklingen, främst i Sverige, men eftersom min dotter bor i London följer jag Brexit nästan dagligen. Jag försöker också gå på bio. Ett tag hade jag nästan glömt bort upplevelsen att se film på en biograf, men är det nya filmer vill jag se dem på stor skärm." – Kvinna 62 år

"Jag skulle beskriva mig som nyhetsnarkoman. Jag läser både papperstidningar och tidningar på nätet. Jag följer några bloggar då och då, men endast seriösa som förmedlar fakta och som har noggranna källhänvisningar. Jag får flashar på telefonen från olika svenska och utländska redaktioner. På FaceBook och Twitter får jag ofta nyhetsartiklar som är intressanta eftersom flera av dem jag känner delar mitt intresse för samhällsutveckling. Ibland ser jag Rapport, men oftast har jag redan tagit del av de nyheter de förmedlar." – Kvinna 56 år

"#metoo är viktigt, det är dags att vi män tar vårt ansvar och slutar med sexuella trakasserier och nedlåtande kommentarer. Hålla sig i form, inte röka, dricka måttligt och vara ute i naturen." – Man 56 år

När jag får blombuketter brukar jag föreviga dem med kameran. Detta är den senaste och även om jag inte tycker om hösten är färgerna vackra mot min lampa och väggen. Den här bilden är tagen i min matsal. Det finns gott om utrymme för socialt umgänge i min lägenhet. Den andra bilden visar ett av mina bokrum. Socialt umgänge och böcker är det viktigaste i mitt hem. –
Kvinna 60 år

”Läser kulturdelen i DN, det är främsta orsaken till att jag har DN (egentligen tycker jag att SvD är bättre vad gäller nyheter). I DN så får man kännedom om aktuella filmer och recensioner men det är även ganska ofta intressant läsning om kommande filmer för de bästa filmskaparna. Sen lyssnar jag på P1, eller snarare så är det ett slags evigt bakgrundsljud hos mig, men det blir mindre fokuserat.” – Kvinna 62 år

Grupp 2

Grupp 2 består av kvinnor (och ett fåtal män) i åldersspannet 35-45 år. Liksom grupp 1 har de ett stort intresse för kultur, men tidsbrist begränsar engagemanget. Den främsta skillnaden mellan grupp 1 och grupp 2 är just tillgången på tid. I denna åldersgrupp är det vanligt med mindre barn vilket tar mycket tid i anspråk.

Liksom personerna i grupp 1 har de flesta en akademisk utbildning och yrken i linje med detta. Yrke och karriär är viktigt för dem, men de lägger mer fokus på att arbetet ska vara utvecklande än att det ska ge mycket pengar. De upplever att det är viktigare med upplevelser än materiella ting som en dyr bil.

De beskriver i stor utsträckning att barnen påverkar deras tillvaro när det gäller socialt umgänge, de umgås med andra familjer som har barn. Småbarnslivet innebär att de har mindre tid för diverse kulturaktiviteter. Dock lägger de stor vikt vid att barnen ska få tillgång till kultur. De läser böcker för barnen och tittar på barnfilmer som de upplever har hög kvalitet. Någon nämner också ett intresse för sitt barns teckningar och målningar.

”Umgås mycket med familj numera. Vi har många syskon och flera av dem har barn. Sambons familj är från Sydamerika och väldigt tajta. Annars väldigt olika vänner, olika nationaliteter, olika samhällsklasser, olika sexuella läggningar och könsidentiteter...”
– Kvinna 40 år

”Böcker är viktiga. Försöker läsa så mycket vi kan för barnen. Utsikten från vårt vardagsrum. Naturen! Och vår bil. Verkligen ett bruksföremål. Vi är inte så mycket för flashighet.” – Man 44 år

”Mitt barn är viktigast. Jag är förunnad att tycka om mitt jobb så det är viktigt för mig. Inte att tjäna pengar eller klättra men utvecklas och få utlopp för en kreativitet samt ett självklart forum för att göra gott mot andra människor. Att röra på mig, vara utomhus, kulturupplevelser. Eftersom mitt barn är litet så har jag prioriterat ned mina egna intressen och går framförallt på barnbio till exempel. Läser däremot dagligen, just idag en reportagebok om Spanienpensionärer men annars helst romaner. Tycker om att resa men tycker inte det är okomplicerat pga miljö och att vara västerlänning (=kolonialist). Är överlag rätt ideologisk, är tex vegan.” – Kvinna 36 år

”Familj och vänner. Fred, såklart. Medmänsklighet och omvårdnad av människor och natur. Personlig frihet. Möjlighet att vistas i naturen. Ingen familj i närheten, annars gärna familjen. Umgås gärna med vänner. Våra vänner är väldigt lika oss, de flesta med småbarn, välutbildade, höginkomsttagare med ganska lika intressen. Stor glädje för mig att ha också italiensk släkt och vänner, som vi träffar ibland, eftersom de är annorlunda på många sätt.” – Man 44 år

De nämner traditionella svenska morgontidningar som DN och SvD, samt P1, men de uttrycker inte att de tar del av varierande nyheter och kanaler i lika stor utsträckning som de i grupp 1. De nämner även sociala medier i mindre utsträckning. Kultur är fortfarande mycket viktigt, det vill säga musik, teater, film och framför allt litteratur. Men de uttrycker även att de önskar att de hade mer tid för detta än de har i nuläget. Kunskap till exempel i form av studier eller bibliotek lyfts också fram, liksom öppenhet för olika kulturer och kreativitet.

Grupp 3

Grupp 3 består av kvinnor runt 20 år. I denna grupp är film och tv-serier ett viktigt inslag i ett liv som annars kretsar kring studier och vänner. De flesta uttrycker ett stort fokus på sina studier, samt vikten av att umgås med sina närmaste vänner och att vara social i allmänhet. De pratar också om värderingar som handlar om att vara ärlig och autentisk, samt att bry sig om andra människor. Denna grupp lyfter vikten av en aktiv livsstil och träning. När det gäller vad de lägger pengar på så är det vanligt med resor men även kläder och produkter relaterade till skönhet.

När det gäller nyheter är det vanligt att de nämner att de sporadiskt följer morgontidningar och kvällstidningar online. Ett fåtal nämner att de är kritiska till olika källor. Vissa uttrycker att de är aktiva på Instagram (dock inte Facebook).

De upplever kultur som viktigt och nämner film/tv-serier mer än andra former av kultur. Litteratur, teater och konserter nämner de i mindre utsträckning. De uttrycker visserligen en uppskattning av litteratur, men inte i lika stor utsträckning som de i grupp 1 och grupp 2.

”I och med att jag bor kvar hos mina föräldrar är mitt sovrum där jag har full kontroll över hur det ska se ut. Jag är nogra med att det ska vara undanplockat och minimalistiskt.” – Kvinna 18 år

”Jag är inte hemma väldigt mycket, men när jag väl är det och inte umgås med min familj. Då passar jag på att antingen läsa en bok eller i detta fall se en bra serie.” – Kvinna 19 år

”En sak som är viktigt i mitt liv är att visa uppskattning för det man prioriterar, t.ex. för familj och vänner, och inte ta dem för givet. Även att känna hopp och trygghet i ens liv, samt att trivas med en själv. Vad jag gör när jag är helt ensam brukar variera beroende på tid på dygnet. På morgonen då jag är ensam brukar jag koka en kopp te och göra ett yoga-pass. På eftermiddagen brukar vanligtvis plugga då jag får mest gjort när jag är ensam. På kvällen brukar jag kolla på serier/filmer.” – Kvinna 18 år

”Jag sitter ofta i min säng med en filt och med min dator. Antingen brukar jag kolla på serier för att varva ner, eller på nytt mode. Den andra bilden visar hur jag ofta spenderar min tid efter skolan/jobbet på hösten, med en kopp te och tända ljus.” – Kvinna 18 år

”För mig är familj och vänner väldigt viktigt. För mitt välmående behövs en aktiv vardag och en sund livsstil. Att omges av positiva människor som får en att må bra. Jag värderar respekt högt samt att en står upp för sina medmänniskor. Jag umgås just nu mest med mitt gäng från gymnasiet. Vi är alla väldigt starka individer med starka åsikter. Vi krockar på många sätt, men av någon anledning går vi samtidigt väldigt bra ihop. Jag är social och dras oftast till sociala människor, men även av någon anledning till introverta personer. Min bästa kompis är inte speciellt social, vi kompletterar varandra på många olika sätt där vi är helt olika.” – Kvinna 19 år

Grupp 4

Grupp 4 består av män runt 30 år. De värderar ett aktivt och prestationsinriktat liv, men påverkas även av sina flickvänners preferenser. Liksom i alla de övriga grupperna uttrycker dessa män att de har fokus på sambo eller familj och vänner. De nämner också betydelsen av träning och fysiska prestationer. När det gäller nyheter är det vanligt att de nämner att de sporadiskt följer morgontidningar och kvällstidningar online.

Till skillnad från personerna i grupp 1 uttrycker dessa män ett måttligt intresse för litteratur och teater. Dock har de ett stort intresse för film och tv-serier. Deras flickvänner påverkar deras val av kultur och de kommer på så sätt i kontakt med filmer som de inte skulle ha valt själva.

”Viktigt i livet... gillar att det är högt tempo. Mycket aktiviteter. Min flickvän är väl lite lugnare så det har blivit mer parmiddagar i och med henne. Jag gillar att ha koll på saker och följer nyheter via diverse medier – SvD, DN, Aftonbladet, expressen - allt via mobilen.” – Man 32 år

”Det viktiga i livet för mig är att se min dotter växa upp samt att ta hand om mina nära och kära. Dom som känner mig uppfattar mig nog som snäll, glad, rolig och någon som vill hjälpa alla. dom som inte riktigt står mig nära uppfattar nog mig som sur och grinig då jag ser väldigt sur ut och ganska så dryg. umgås mest med min syster och hennes barn, och samt dotter o sambon som jag är med större delen av all tid. min syster och jag är lika som bär och därför funkar vi så bra tillsammans men sambon och syrran bråkar gärna med varandra så det kan bli ganska spännande kvällar, vänner umgås jag inte mycket med, har helt enkelt inte tid med jobb och barn.”

– Man 29 år

”Detta är mina barfotapjux från Lidl, så jäkla sköna att jogga i... Känner mig som ett med naturen a la David Attenborough när jag ger mig ut bland kottar och barr på krokiga spår. Och sen så är det frukost - Gröt för alles. Tv'n, där the magic happens. Chopper, även Beethoven hade sina kritiker - nämn en.”

– Man 33 år

Inställning till film

Det här kapitlet beskriver hur de olika grupperna förhåller sig till film och vilka som är deras svenska favoritfilmer.

Grupp 1

Kvinnorna i grupp 1 har ett stort intresse för mindre kända filmer. Dessa kvinnor har en passionerad inställning till film och uttrycker starka känslor kopplat till en filmupplevelse. De ser helst film på biograf. De är generellt skeptiska till amerikanska filmer med brett genomslag och menar att dessa saknar djup och mening. De uttrycker däremot ett intresse för europeiska och svenska filmer. De menar att svenska filmer kan "komma närmare" i känsla jämfört med utländska filmer mot bakgrund av identifiering i språk och kultur.

Filmer med bra recensioner i de största svenska morgontidningarna uppskattar denna målgrupp i hög utsträckning. Det är därmed en viktig indikation för om de väljer att se filmen. Undersökningen visar även att målgruppen uppskattar drama mer än komedi och med fördel filmer som speglar samhällsproblem eller relationsdramer.

"Jag håller med de andra om att filmer ska ha substans och jag kan bli provocerad av all form av kultur som inte ger mig något, det är oförskämt gentemot mig som publik. Jag kommer ihåg en musikal som jag såg för många år sedan och den var så fullständigt plastig och meningslös, vilket gör mig både arg och ledsen. Jag borde ha lämnat lokalen innan den var slut, men som väluppfostrad svensk så stannade jag kvar och led." – Kvinna 60 år

"Det har hänt någon gång att vi går på filmfestivaler men verkligen inte ofta. Kanske för att biotittandet är mer spontant. Jag vet inte riktigt. När jag har gått så är det för att någon vän har drivit det och då har det varit trevligt." – Kvinna 56 år

"Film är bäst på bio och jag tycker aldrig att det blir samma känsla när man tittar hemma även om det är mer praktiskt ibland." – Kvinna 55 år

Att prata med filmintresserade vänner är en annan inspirationskälla, vilket de beskriver som ett gemensamt utbyte av filmerfarenheter. Dessa kvinnor berättar att de går på bio tillsammans med väninnor, medan övriga grupper mer nämner exempelvis flickvän eller pojkvän som vanligaste biosällskap. Dessa kvinnor uttrycker tydligt att de helst ser film på biograf och gör detta i så stor utsträckning som de kan. De nämner dock även att de tittar på aktuella svenska filmer i hemmet,

ingen nämner dock olaglig nedladdning som ett alternativ. Några nämner att de brukar gå på filmfestivaler, vilket är mindre vanligt i övriga målgrupper.

Gruppen har en föreställning om att svenska filmer hade en storhetstid under perioden som Ingmar Bergman och Lars Molin var verksamma, men att de sedan har haft en sämre period. Dock så är de åter positiva till svenska filmer och menar att det under de senaste åren har blivit bättre och mer innehållsrika filmer igen. Flera nämner *Saxofonhallicken* som den bästa svenska filmen. Andra filmer som personerna i gruppen nämner är *Persona*, *Fanny och Alexander*, *En kärlekshistoria*, *Tillsammans* och *Återträffen*.

Exempel på filmscener som deltagarna i gruppen uppskattar:

- *Persona*: Elisabet Vogler (Liv Ullman) och syster Alma (Bibi Andersson) lutar sina huvuden mot varandra och ser in i kameran som i en spegel.
- *En kärlekshistoria*: Pär (Rolf Sohlman) lämnar Annika (Ann-Sofie Kylin) på en grusplan men han kommer tillbaka på sin moped och de kysser varandra.
- *Tillsammans*: Göran (Gustaf Hammarsten) filosoferar vid spisen och jämför havregryn med människor och gröt med samhällsgemenskap.
- *Återträffen*: Anders (Anders Berg) håller tal om vad han minns som en enkel och oskyldig tid medan Anna (Anna Odell) sitter tyst omgiven av sin före detta klass.

Inställningen till svenska biosuccéer som *Hundraettåringen som sprang från notan och försvann*, *En man som heter Ove* och *Morran och Tobias – Som en skänk från ovan* skiljer sig tydligt mellan grupp 1 och de två kontrollgrupperna. De som har störst uttalat kulturintresse har en mer ljummen inställning till samtliga av dessa tre filmer. *Hundraettåringen som smet från notan och försvann* och *En man som heter Ove* upplever de visserligen som ganska bra filmer men inte den typ av film som skapar ett större engagemang. En åsikt som grupp 1 uttrycker är att det är svårt att förstå varför den här typen av filmer får så mycket uppmärksamhet när det finns svenska filmer ”på en helt annan nivå”. De som har en generellt sett mer negativ inställning till de undersökta filmerna och som uttrycker ett lägre generellt kulturintresse uppskattar dessa filmer i högre utsträckning. I kontrollgrupperna nämner ett par personer *Hundraettåringen som smet från notan och försvann* och *En man som heter Ove* som favoritfilmer.

Uppfattningen om Robert Gustafsson skiljer sig åt inom grupp 1. Vissa av de äldre tycker att han är en bra skådespelare som lockar till biografen, men samtidigt ser många av de mest kulturintresserade honom som en uttjatad skådespelare.

Deltagarna i grupp 1 har ett genuint intresse för svensk film, framför allt i form av drama. Denna undersökning visar därmed att kvinnor över 50 år med hög utbildning är en mycket viktig målgrupp när det gäller den här typen av svenska filmer. De har både preferenser som går i linje med denna typ av film samt engagemang och tid. De föredrar att se filmer på biograf.

”Det låter kanske löjligt men jag känner en djup tacksamhet över att SFI finns. Känns som att man får mer för pengarna om man satsar på svenska filmer med mindre budget och viktiga teman, än på svenska försök att göra tex actionfilm med större budget, som ska försök konkurrera med Hollywood. Snabba cash lyckades väl iofs ganska bra, som undantag som bekräftar regeln. Vi verkar vara bra på att göra thriller-serier, men mindre bra på långfilm av den typen. Jag tycker annars att svensk film verkar vara inne i ett bra flow för tillfället, när det gäller vilka filmer som faktiskt görs. Låt den rätte komma in och Searching for sugarman, och Play för några år sedan; Flocken, Jätten, Min lilla syster, Tjuvheder, The square m fl aktuella, är alla filmer som jag utgår från skulle ha haft svårt att få till ekonomin utan offentligt stöd (Ruben Östlund undantagen, kanske) Jag skulle önska att jag hade större möjligheter att gå på bio och se dem, bara, men jag är glad att det nu finns bra möjligheter att hitta dem på nätet. Vore onekligen en välgärning om det startades en riktigt bra svensk filmsajt för laglig strömning av svensk film, för just nu är det ganska svåröverskådligt var man ska leta. Detta skulle väl verkligen ligga Filminstitutet varmt om hjärtat?” – Kvinna 40 år

”Jag kan se om en film många gånger. Bra filmer har den extra dimensionen, att man kan finna något nytt varje gång. Det finns filmer som är bättre än de böcker de bygger på, även om det oftast är tvärtom. Riktigt bra filmer kan gripa tag i mig och inte släppa mig på flera dygn. Att se en kvalitetsfilm på datorn är absolut inte samma sak som att se den på en biograf, men ibland har man ju inget val. När mina barn var i tonåren hade vi filmkväll på söndagarna. Det var jag som valde filmerna och jag valde aldrig något som de ändå kunde se med sina vänner. Det finns många så kallade vuxenfilmer som kan vara intressanta för en tonåring. Dessa kvällar minns vi alla tre som ljuspunkter. Jag ser sällan ytlig film. Det är slöseri med min tid.” – Kvinna 60 år

”Jag och mina vänner går gärna på kulturevenemang och framförallt blir det bio men även teater och konserter. Bio är lite enklare och kräver mindre planering av ngn anledning. Det härliga är att vi alla har ett stort intresse och att vi uppskattar liknande filmer där Hollywoodtramset inte står högt i kurs.” – Kvinna 56 år

Grupp 2

Denna grupp har stora likheter med grupp 1 när det gäller preferenser för film. De som ingår här har en generell skeptisk inställning till de breda amerikanska filmerna och ett intresse för europeiska och svenska kvalitetsfilmer. De upplever att svenska filmer har blivit bättre under den senaste tiden och nämner bland annat Ruben Östlund som en intressant filmskapare.

Till skillnad från grupp 1 uttrycker de dock en viss frustration över att de inte hinner se på film i den utsträckning som de önskar och de lyfter olika svenska filmer som de hade tänkt se men som de inte har haft tid att se. Medan grupp 1 betonar att de vill se filmer på biograf, nämner de i grupp 2 till exempel att de gillar att låna filmer på bibliotek och att de har nedladdade filmer på sin dator.

"En favoritfilm hos oss."

– Kvinna 40 år

"Inte lika viktigt som litteratur, men nästan. Är allmänt positiv till film, stort intresse, även om jag inte alls tittar lika mycket nu som för några år sedan, åtminstone inte på bio. Ser i genomsnitt någon film i veckan åtminstone, prioriterar ofta bort nattsömn för att kunna se film.

Tycker att det mesta som visas på SF bio inte är värt att prioritera, men önskar att jag hade möjlighet att gå oftare på den oberoende biografen i stan. Har lite pretentiös inställning, kanske. Vill gärna hellre se film som visas på festivaler, än amerikansk dussinfilm, men har ändå inga större problem med att slötitta på brottstycken av "Die hard" en sen kväll, för tjugonde gången."

– Man 44 år

Deltagarnas svenska favoritfilmer och regissörer varierar i gruppen, men Ingmar Bergman och Lukas Moodysson nämns av fler än en. Några filmer som gruppen lyfter upp är *Fanny och Alexander*, *Sameblod*, *Mig äger ingen*, *Turist*, *Åta sova dö* och *Fucking Åmål*.

Exempel på filmscener som deltagarna i gruppen uppskattar:

- *Fanny och Alexander*: Alexander (Bertil Guve) möter den gåtfulla, androgyna Ismael (Stina Ekblad) som verkar kunna läsa hans tankar.
- *Turist*: Tomas (Johannes Bah Kuhnke) sitter med sin familj på en uteservering i alperna när en okontrollerad lavin plötsligt kommer över dem, varpå han flyr i panik och överger sin fru och sina barn.
- *Fucking Åmål*: Elin (Alexandra Dahlström) letar desperat efter berusningsmedel och utbrister inför sin storasyster Jessica (Erica Carlson) att hon vill knarka.

Sammanfattningsvis har grupp 1 och grupp 2 liknande preferenser. Men tidsbrist är en större barriär för att ta del av kultur i grupp 2. Ett sätt att fånga denna målgrupp med svenska filmer vore därmed att göra dessa filmer mer lättillgängliga, exempelvis tydliggöra hur man kan söka dessa filmer och (lagligt) ladda ned eller strömma dem för att titta i hemmet under mer flexibla former.

Grupp 3

Kvinnorna i grupp 3 har ett intresse för svenska filmer men en stor variation av favoriter. Filmer väcker starka känslor och är viktiga för dessa kvinnor. De är dock mindre tydliga och konsekventa i sina preferenser när det gäller film, i jämförelse med de äldre kvinnorna. De uppskattar vissa välkända amerikanska filmer såväl som allmänt kända svenska filmer. Men de nämner också att de önskar djup och mening i filmer samt att filmer gärna får vara mer komplexa.

Jag älskar film! Främst barnfilmer om jag ska vara fullständigt ärlig, men tycker även om andra kategorier. När jag är sjuk, ledsen eller efter en jobbig skräckfilm sätter jag alltid på någon härlig klassiker från Disney för att få mig att tänka på annat – funkar alltid!

– Kvinna 18 år

”Film får mig att känna en massa olika känslor. De får mig att må bra när jag behöver bli glad. När jag vill gråta ut hjälper filmen till med det också. När jag sätter på en film kan jag fly från verkligheten. Fly undan all stress och bara fokusera på en sak. Jag kan slappna av och bara få vara för mig själv.”

– Kvinna 19 år

Svenska filmer som deltagarna i denna grupp gillar är till exempel *Jalla! Jalla!*, *Låt den rätte komma in* och *Sällskapsresan*. *Fucking Åmål* och *Millenium*-trilogin nämner flera.

Exempel på filmscener som deltagarna i gruppen uppskattar:

- *Fucking Åmål*: Elin (Alexandra Dahlström) och Agnes (Rebecca Liljeberg) liftar med en främmande man och kysser varandra i baksätet till tonerna av Foreigners ”I Want To Know What Love Is”.
- *Jalla! Jalla!*: Farsan (Jan Fares) ifrågasätter varför Roro (Fares Fares) bråkar istället för att skaffa familj, och när Roro säger att han inte är kär i den kvinna som familjen valt ut, kontrar Farsan med ”vadå kärlek?”.
- *Låt den rätta komma in*: En av mobbarna håller ner Oskars (Kåre Hedebrant) huvud under vattenytan i en simbassäng, men Eli (Lina Leandersson) räddar honom genom en blodig hämnd.

De filmer som denna grupp nämner är till stor del stora biosuccéer. Filmsmaken i gruppen kan därmed sägas ligga i linje med den breda massans. I en tidigare undersökning som Filminstitutet genomfört tillsammans med YouGov, med unga svenskar utan något särskilt intresse för svenska filmer, hade respondenterna liknande filmsmak.

”Böcker som blivit film där filmerna faktiskt är nästan lika magiska som böckerna. Annars uppskattar jag tyvärr sällan böcker som blivit film. Men då och då blir en positivt överraskad.”

– Kvinna 21 år

”Som jag sa tidigare så är jag sjukt less på Robert Gustafsson. Har vi inga andra skådisar i Sverige?? Han är ju med i alla filmer och känns bara tråkigt gubbig och helt ointressant, man glömmer liksom filmen och bara ser honom. Blir svårt att leva sig in i en handling då.”

– Kvinna 18 år

”Jag har en klar favorit regissör och det är Christopher Nolan där min favorit är Inception. Nolan är ett geni som verkligen lägger tid bakom sina verk.”

– Kvinna 19 år

Filmsmaken i grupp 3 är också lik den i grupp 4. Båda grupperna fokuserar på svensk action samt allmänt kända svenska komedier. *Morran och Tobias - Som en skänk från ovan* får ett betydligt mer positivt bemötande bland de unga deltagarna i grupp 3 och grupp 4 än i grupp 1 och grupp 2.

Det finns dock en likhet mellan de unga i grupp 3 och de mest kulturintresserade i grupp 1 och grupp 2. Det gäller synen på Robert Gustavsson som en skådespelare som man är trött på. Lukas Moodysson är också en regissör som både grupp 3 och grupp 1 och grupp 2 uppskattar. Undersökningen visar tydligt att vissa filmer kan gå hem både hos de mest kulturintresserade och hos en större del av befolkningen.

Grupp 4

Männen i grupp 4 har ett mindre intresse för svenska filmer. Filmer och tv-serier i övrigt är dock viktiga för dessa män. De uppskattar välkända amerikanska filmer men nämner mer okända filmer. När de nämner svenska filmer som de uppskattar så är det framförallt action-orienterade filmer, alternativt äldre komedier. När det gäller de svenska filmer som ingår i undersökningen har de sett dem för att deras flickvänner/sambos har drivit detta. Det är inte ett beslut som de skulle ta själva.

Precis som i grupp 3 nämns *Millenium*-triologin och *Sällskapsresan* som svenska favoriter i denna grupp. Andra filmer som lyfts upp är *Snabba Cash*, *En man som heter Ove* och *Göta kanal*. Filmsmaken i grupp 4 skiljer sig tydligt från den i grupp 1 och grupp 2.

Exempel på filmscener som deltagarna i denna grupp uppskattar:

- *Snabba Cash*: JW (Joel Kinnaman) är på en middag i överklassen och får frågan om han är en ”skön lirare” som aldrig tar av sig skorna likt de andra närvarande, och han svarar genom att kasta en högklackad sko från kvinnan bredvid honom upp på bordet.
- *En man som heter Ove*: Ove (Filip Berg/Rolf Lassgård) och Rune (Simeon Da Costa Maya/Börje Lundberg) möts första gången och blir vänner, men upptäcker snart att de kör olika bilmärken, vilket orsakar en splittring.

En man som heter Ove. Foto: Johan Bergmark

”Film är soft, från aktivt kikande på dokumentärer, verklighetsflykt med sci fi/äventyr och kikande skratt till nördiga komedier. Gillar koreanska rullar mkt, de är udda och saknar det sedvanliga amerikanska pang-pangande och biljakter även om det kan vara underhållande ibland. Oldboy är en fett bra rulle. Och The yellow sea ffs! Film är allt från solotittande till gemenskap på en regnig lördag med guzzen.”

– Man 32 år

Utvärdering av filmerna

Följande avsnitt redovisar vad de olika grupperna tycker om de filmer som ingår i undersökningen. Utöver filmerna i sig diskuterar respondenterna även filmernas affischer och artwork. Undersökningen innehöll frågor om detta dels eftersom inte alla hade sett alla filmerna, och dels för att affischer och artwork är en viktig del i marknadsföringen av en film.

Citizen Schein

Dokumentären *Citizen Schein* hade premiär 10 mars 2017. Den nådde 36 691 biobesök och fick 3,76 i betygsindex. Det är en film som framförallt uppskattas av deltagarna i grupp 1. Alla fyra grupper är i princip överens om att filmaffischen är mycket snygg – oavsett om de känner till Harry Schein eller inte. Dessutom upplever deltagarna att affischen ger en rättvis bild av vad filmen är. De flesta upplever att ämnet är både relevant och intresseväckande.

I synnerhet deltagarna i grupp 1 lyfter filmen som ett lärorikt tidsdokument när det gäller filmhistoria, men även en intressant personschildring av Harry Schein. Filmen levde upp till förväntningarna i denna grupp, någon nämner att förväntningarna överträffades. De nämner att de har läst bra recensioner och hört positiva kommentarer från vänner.

”Mycket bra film, ett fint porträtt av Harry Schein och ett intressant bild av den tiden och framförallt en lektion i filmhistoria. Kanske inte en film för någon som inte är filmintresserad men en typ av film som jag har tipsat vänner att se (som har filmintresse).” – Kvinna 56 år

"Jag har sett filmen. Jag lockades av flera olika orsaker. Dels hörde jag vänner tala gott om den. Dels hade jag läst "Och i Wienerwald står träden kvar" (Elisabeth Åsbrink) där Harry Schein nämndes två gånger. Filmen om Harry Schein var betydligt bättre än jag hade räknat med. Den gav ett personligt porträtt, inträngande. Maktmänniskan men även den som sökte revansch. Jag såg filmen på biograf Spegeln i Malmö med min "biografväninna". Jag blev förvånad över Harry Scheins bakgrund. Det engagerade mig och när jag kom hem läste jag en del om honom på nätet för att få svar på frågor som dök upp efter filmen. Affischen är mycket bra. Den signalerar rätt budskap."
– Kvinna 60 år

"Nog inte en film som jag valt själv (gick med mamma) men den var ändå rätt okej. Bra film och snyggt gjord. Men lite tråkig i vissa delar."
– Kvinna 19 år

"Mjo, har sett rullen. Återigen så var det min bättre hälft som fick igenom sin vilja och jag som tofflade mig hela vägen lång ;D Detta var en ointressant film och jag höll på att somna upprepade gånger...Filmaffischen har ju inga likheter med citizen kane som jag trodde att den skulle ha, affischen ser ut att vara dokumentär vilket typ stämmer med filmen i sig." – Man 33 år

Deltagarna i grupp 3 och 4 har en mer ljummen inställning till ämnet. De uppskattar visserligen filmen i stort, men uppfattar samtidigt vissa delar som tråkiga. Till skillnad från de i grupp 1 har de inte tagit del av förhandsinformation.

Den här filmen ingick också i en kvantitativ undersökning som YouGov genomförde på uppdrag av Filminstitutet hösten 2017. Intressant nog visade den undersökningen att filmen har nått ut till unga i högre grad än äldre. Men människor med hög utbildning var också överrepresenterade bland de som har sett den.

Jätten

Dramafilmen *Jätten* hade premiär 14 oktober 2016. Den hade 18 886 biobesök och fick 4,01 i betygsindex. Det är en film som väcker starka känslor, både positiva och negativa. Deltagarna upplever visserligen att filmaffischen är fin, men samtidigt ser de den som en affisch för en barnfilm, vilket inte speglar innehållet i filmen. De upplever generellt filmens ämne i sig som viktigt.

De i grupp 1 och grupp 2 uppskattar intrigen och handlingen mer än de i de övriga grupperna. Vissa i dessa grupper hade höga förväntningar, men menar att filmen levde upp till dessa. De nämner att filmen var omtalad och att de hade tagit del av förhandsinformation via medier.

I grupp 3 och grupp 4 uppfattar deltagarna att filmen är jobbig eller konstig, och de ger filmen allmänt ett lägre betyg. Deltagarna i dessa grupper har inte heller tagit del av förhandsinformation om filmen.

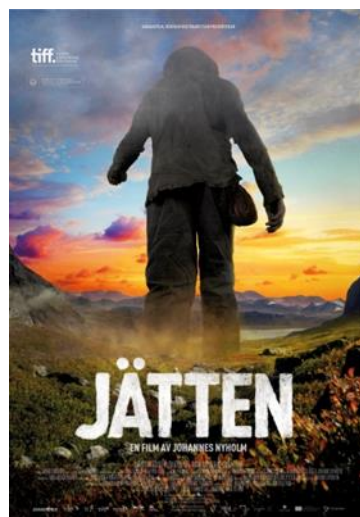
"Nej, gillade den inte alls.! Jag brukar gilla komplicerade filmer men denna är bara för konstig."

– Kvinna 19 år

"Ganska fin affisch men associerar till antingen barnfilm (Roald Dahl) eller "Where the wild things are", så inte jättelockande. Och illustrerar inte hur filmen verkligen är." – Kvinna 36 år

"Jag såg den på bio och det är en stark film, men också ganska svår. Jag uppskattade den mycket, tankvärd och rätt ångestframkallande. Min man ville att vi skulle lämna biografen innan filmen var slut för att han fick en konstig känsla. Jag måste hålla med om att affischen är ganska svår att koppla till filmen, det finns såklart en djupare symbolik men det kan nog vara svårt för någon som inte har sett filmen att förstå vad man kan förvänta sig. Känns som en barnfilm." – Kvinna 60 år

"Förra årets mest omtalade svenska film, klart man ville se den. Lite jobbig film. Absurd/surrealistisk i sin stil, hjärtskärande, men stundtals rätt humoristisk, som det mesta annat som Nyholm gjort. Affischen helt intetsägande, faktiskt." – Man 44 år

Svenskjävel

Svenskjävel är en dramafilm som hade premiär 27 mars 2015. Den nådde 28 182 biobesök och fick 3,71 betygsindex. Grupp 1 och grupp 2 upplever filmen som stark och bra, samt mer sorglig än förväntat. Respondenterna upplever filmaffischen som fin rent grafiskt, men de menar samtidigt att den speglar filmen dåligt då den ger känslan av ett storstadsdrama. Ämnet upplever deltagarna överlag som relevant och intressant.

"Sett. Gillar skådespelaren eftersom "Full patte" är jättekul så det var därför. Jag tyckte om den men trodde att den skulle vara rolig och det var den ju inte. Minns inte riktigt om jag såg den själv eller med sambon, lånade på biblioteket. Blev berörd, illa berörd. Bra skådespeleri och en intressant, fräsch berättelse. Filmaffischen tycker jag är missvisande, ser ut som ett storstadsdrama om gängmedlemmar."
– Kvinna 36 år

"Fortfarande inte sett den, tyvärr. Har den hemma, men inte prioriterat just den. Själv bott i Norge, vill gärna se den. Affischen i sig med sin sepia-ton och ett allvarligt ungt kvinnoansikte signalerar en film med obehagliga undertoner. Intressant." – Man 44 år

”Den var bra, mycket bra huvudrollsinnehavare som får mig att tänka på Alicia Vikander. En allvarlig film som tar upp viktiga ämnen och ett starkt slut.” – Kvinna 40 år

”Japp, har sett den.... tack vare min underbart intellektuella bättre hälft hehe. Asså detta är ingen direkt bra film, den har några komiska poänger och intellektuella tankeakrobatiska stunder men överlag så såg jag detta som bortkastad tid dessvärre. Filmaffischen ser ju spännande ut, stadssiluett, texten svenskjäväl (tur att det var just ordet svensk först så det inte blir någon hets mot folkgrupp på köpet) och damens lite undvikande reserverade kroppshållning. Förväntar mig nästan lite förortsbus.”
– Man 33 år

”Jag började se filmen, men tröttnade ganska snabbt. Den var väldigt seg och tråkig för min smak. Handlingen var inte heller speciellt bra. Det fanns dock någon rolig scen vad jag minns. Affischen såg intressant ut men avspeglar inte filmen enligt mig.” – Kvinna 19 år

Grupp 1 och grupp 2 menar att filmen lever upp till deras förväntningar, men den får ett mer svalt mottagande av de yngre deltagarna i grupp 3 och grupp 4. Deltagarna hade förväntningar om att det skulle vara en mer humoristisk film och mindre allvarlig än de upplevde att den faktiskt var. Förhandsinformationen upplevde de dock som bra, bortsett från att den delvis skapade fel förväntningar.

Efterskalv

Ungdomsdramat *Efterskalv* hade premiär 20 november 2015. Den hade 10 624 biobesök och fick 3,78 i betygsindex. Både deltagarna i grupp 1 och grupp 2 samt de yngsta kvinnorna i grupp 3 uppskattar filmen. Respondenterna upplever den som mycket mörk och ämnet som intressant och relevant. Filmaffischen tycker deltagarna överlag är lockande, intressant och rättvis gentemot filmens innehåll. Att Ulrik Munther är med på affischen lockade de yngre kvinnorna.

”Den är stark, otäck och mycket bra. Jag såg den efter att jag läst en recension i DN, det kändes som ett säkert kort.. Huvudrollsinnehavaren (ja jag vet att han är sångare) var förvånansvärt bra och han gjorde en lågmäld tolkning och pappan var helt fantastisk. Fint foto. Lågmäldt och genomtänkt.” – Kvinna 55 år

”Allvarlig, sparsmakad. Jag tänker lite på Roy Anderson som är en favorit. Dock blev den för kylig för mig, hade gärna sett lite mer värme eller någon person som man kan känna sympati för. Oerhört mörkt.” – Kvinna 62 år

”En riktigt bra film enligt mig. Den var lite annorlunda vilket jag tyckte om. Jag såg filmen för att Munther var med (barndomsidol). Jag hade inga direkta förväntningar innan. Jag såg den på dreamfilm eller en liknande sida en söndagskväll om jag inte minns fel. Jag upplevde lite olika känslor vad jag minns. Allt från spänning, förvåning, sorg, rädsla, glädje etc. Jag tycker om affischen. Den är inbjudande och passar bra med filmen.” – Kvinna 21 år

”Den här har jag sett och jag såg den eftersom jag hört bra kritik om den samt eftersom jag tyckte att det var intressant att se Ulrik Munther som skådespelare. Jag tyckte verkligen om filmen, trots att den var svensk och att svenska filmer oftast inte är mina favoritfilmer. Den överträffade verkligen mina förväntningar! Jag såg den ensam på CMore tror jag. Den tilltalade mig på ett känslomässigt plan och ju längre den gick, desto mer rörd blev jag. Affischen är intressant och lockande.”

– Kvinna 18 år

Filmen levde upp till förväntningarna eller till och med överträffade dem. En av deltagarna kommenterade att filmen var mörkare än vad hen hade trott och en nämnde att filmen var ”för kylig” och att hen hade uppskattat lite mer värme. Respondenterna i grupp 1 och grupp 2 nämner recensioner i större utsträckning än de yngre.

Dröm vidare

Dramat *Dröm vidare* hade premiär 17 mars 2017. Den nådde 6 333 biobesök och fick 3,63 i betygsindex. Respondenterna uppfattar filmen som spännande och viktig men något ojämn. De upplever att filmaffischen inte speglar hur bra filmen är. Flera poängterar att filmen är ”kaxigare” än affischen, och att affischen känns något ”mesigare”. Ämnet lockar de flesta och både yngre och äldre upplever det som intressant. De flesta menar att filmen levde upp till förväntningarna, men några tycker att den inte var lika bra hela tiden. Grupp 1 och grupp 2 upplevde förhandsinformationen som bra. För grupp 3 och grupp 4 handlar det mer om att de råkat se en trailer vilket fångade intresset.

”En imponerande film med en fullkomligt lysande huvudrollsinnehavare. Skönt att se en annorlunda och mer färgstark skildring av förorten och även om kvinnorna har det tufft så finns en självklar styrka vilket jag uppskattar. Allra mest intressant var relationerna i mellan vännerna som är både kärleksfull och skavande. Dock tappade filmen bitvis i tempo och var något ojämn.”

– Kvinna 36 år

”Filmen var bra men jag ska erkänna att det var min vännina som övertalade mig att se den. Jag kände mig inte speciellt lockad och trodde att den skulle vara en tonårsfilm (iofs gillar jag Fuckin Åmål). Men den var uppfriskande och stark, gillade att det inte bara blir en film om pojkvänner utan att fokus verkligen var på tjejerna. Filmen är bättre än affischen visar! Mycket kaxigare.”

– Kvinna 44 år

”Affischen blir, om man redan känner till filmen, en bekräftelse av det intryck man fått, men annars otroligt svårtolkad när det gäller vad det är för typ av film.

Personligen tycker jag att betyg från tidskriften Amelia drar ned mitt intresse om att se en film (min känsla är att hade man fått ett bra betyg i en av de större dagstidningarna, så hade man satt ut det, och avsaknaden innebär att filmen inte fått så bra betyg där). Festival-symboler ökar intresset däremot. Jag skulle gärna se att affischerna inte alltid kladdades ned av olika betygsymboler eftersom att de drar bort uppmärksamheten från motivet på affischen.”

– Man 44 år

”Affischen är lite för mesig för filmen enligt mig. Jag har sett filmen och tyckte den var ganska bra. Inte den bästa, men ändå värd att se. Jag såg trailern på en biograf och bestämde mig för att se den när den kommit ut för online streaming. Den levde upp till mina förväntningar. Jag såg den själv hemma. Jag kände oro, obehag, glädje, sorg, avsky, spänning och jag skrattade lite ibland också. Allt som allt var det en bra rulle!”

– Kvinna 20 år

Yarden

Yarden är en dramafilm som hade premiär 11 mars 2016. Den hade 5 312 biobesök och fick 3,50 i betygsindex. Deltagare i grupp 1 och grupp 2 är de enda som har sett filmen, och de upplever den som ambitiös, politisk och viktig. De upplever också filmen som stark, vacker och mycket mörk. De uppfattar ämnet som intressant ur ett mänskligt och politiskt perspektiv. De har även ett större intresse av att ta till sig förhandsinformation i olika medier än de i övriga grupper. Ingen i grupp 3 eller grupp 4 har sett filmen, och de känner sig inte heller lockade att göra det.

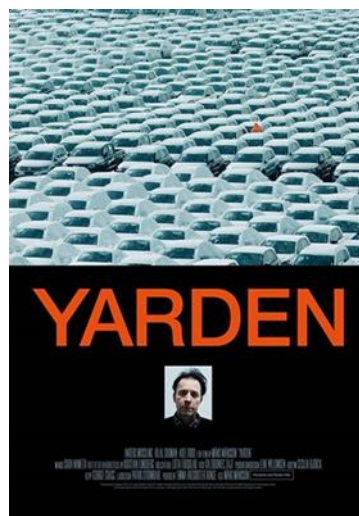
”Jag såg den här filmen för att jag hade hört romanen läsas upp i P1. Jag gillade den tunga atmosfären i både romanen och filmen, annars är jag inte särskilt begeistrad. Dystopier kan vara realistiska i olika hög grad men den här känns väldigt främmande. Jag såg filmen i mitt eget sällskap för jag lyckades inte locka någon med mig till biografen. Jag blev inte särskilt berörd eftersom jag uppfattar – som jag skrev ovan – scenariet orealistiskt. Men jag satt kvar och såg hela filmen ändå. Jag vet hur det ser ut i hamnen där bilarna står uppställda och bilden är inte tagen i Malmö hamn. Symbolspråket är inte heller typiskt. Här lyfter man ju fram arbetaren, vilket ju handlingen inte gör. Jag hade inte sett filmen efter att ha sett affischen.”

– Kvinna 60 år

”Klart intressant affischmotiv. Ger visserligen inte någon lättolkad hint om filmens tema, men har filmskaparna bemödat sig om att göra en intressant affisch, så har de erfarenhetsmässigt bemödat sig om att försöka göra en intressant film också.” – Man 44 år

”Såg den på filmfestival för ett år sedan, kommer inte ihåg varför vi valde just den. Kanske mina vänner ville titta på den. En riktig bra film, men ganska mörk och deprimerande, jag blev mycket berörd av den. Affischen är dock ganska ful, men återspeglar filmens stämning.”

– Kvinna 55 år

”Mycket politisk film som visar arbetarens underlägsenhet och närmast robotliknande tillvaro. Jag hade läst en recension i DN och blev nyfiken, känner även till huvudrollsinnehavaren från danska filmer vill jag minnas. Jag förstår att det inte är en typ av film som drar en stor publik och affischen känns verkligen konstnärlig och svår.. Jag kan uppskatta det men filmskaparna gör det inte lätt för sig. Jag kan ju önska att fler skulle se den för att det är en bra film med ett mycket viktigt politiskt budskap! Dessutom ett fint hantverk. Påminner mig bitvis om Roy A.” – Man 56 år

”Inte sett! Filmaffischen ser hård och kall ut. Blir inte intresserad av att se.”
– Kvinna 19 år

Uppfattningen om filmaffischen är en vattendelare där vissa – framförallt deltagare i grupp 1 och grupp 2 – menar att den är poetisk. Flera poängterar dock att det är svårt att förstå vad filmen handlar om. Det finns även en uppfattning om att affischen är kylig och till och med avskräckande. Detta gäller framförallt respondenter i grupp 3 och grupp 4.

I Called Him Morgan

Dokumentären *I Called Him Morgan* hade premiär 31 mars 2017. Den har haft 5 444 biobesök och fick 3,68 i betygsindex. Det är en film som skapar ett passionerat gillande bland respondenterna. De flesta upplever ämnet som spännande. De nämner att filmen är ett intressant mänskligt dokument. Filmen lockar i synnerhet de som har ett musikintresse. För de allra flesta så levde filmen upp till förväntningarna, eller överträffade dem. Emellertid finns ett fåtal yngre som upplevde den som långtråkig.

”Svinbra dokumentär. Jag är själv intresserad av jazzmusik och tyckte den var riktigt bra. Det är en bra blandning av intervjuer och bilder. Jag rekommenderar folk att se den. Kan dock hålla med om att den är seg ibland, men det finns riktigt bra bitar. Jag upplevde lite blandade känslor. Jag blev ledsen, berörd, kände spänning och även glädje ibland. Affischen är riktigt fin och den gör mig direkt villig att se den. Jag såg den hemma (Putlocker).”

– Kvinna 19 år

*”En mycket fin film, ännu en gång önskar jag att fler såg den. Ibland kan jag tycka att det är märkligt att filmer som Björn Borg får så oerhört mycket uppmärksamhet i Sverige medan en sådan film som *I called him Morgan* inte får något utrymme här trots att den är omtalad utomlands och till skillnad från Borg en liten skatt. I vilket fall, fint porträtt, intressant och sorglig historia och underbar musikupplevelse samt New York nostalgi.”*

– Man 56 år

”Började se den men stängde av och byte film ganska snabbt då det inte var en film som jag tyckte var så vidare bra, såg den eftersom min sambo bett mig men den var inte för mig.”

– Man 33 år

*”En film som gjorde mig stolt över att vara svensk. Jag läste en mycket fin recension av *New York Times* huvudrecensent före jag såg filmen. Otroligt fint och ambitiöst skapad film, en magisk stämning. Och då kan du tänka dig att jag inte ens brukar lyssna på jazz. Tänk vilken upplevelse för någon som uppskattar jazz...”*

– Kvinna 55 år

Respondenterna upplever filmaffischen som lockande/tilltalande och dessutom anser de att den speglar filmen på ett rättvist sätt. De som är intresserade av utländska medier poängterar att de har fått mycket positiv förhandsinformation om filmen. Även övriga i grupp 1 och grupp 2 menar att kritiken har varit väldigt fin, vilket har lockat dem till biografen. För de flesta i grupp 3 och grupp 4 har dock filmen gått förbi.

Pojkarna

Ungdomsdramat *Pojkarna* hade premiär 19 februari 2016. Den genererade 3 471 biobesök och fick 3,33 i betygsindex. Undersökningen visar att det är en mycket uppskattad film om än romanen är svår att leva upp till. Både äldre och yngre upplever ämnet som intressant och relevant av. De flesta uppskattar filmen och upplever den som mycket bra. De som har läst boken menar att den är svår att leva upp till, men det ses som ett generellt fenomen när det gäller bra böcker.

”Jag håller med om att romanen är fullständigt fantastisk och det är naturligtvis är svårt att leva upp till den. Men jag tycker att den lyckades. Det känns autentiskt och allmänmänskligt, absolut inte ”bara en tonårsfilm”. Jag tycker att man hade kunnat visa på affischen lite mer om vad det handlar om, den ser dessutom barnslig ut med typsnittet vilket är synd.” – Kvinna 60 år

”Läste boken i min bokcirkel och den var fantastisk, magisk så jag ville verkligen se filmen. Såg filmen ensam hemma, lånat på biblioteket. Levde upp till förväntningarna men kunde givetvis inte vara så bra som boken. Den berörde mig, både lite glädje över ungdomarnas livslust och sorg. Tycker inte affischen säger så mycket, den andra versionen med masken är snyggare.”
– Kvinna 38 år

”Tittade på den nån gång i somras med mina bästa vänner. En riktig bra film, fast det var inte alls vad jag förväntade mig. Jag tror inte att jag skulle ha tittat på de om jag vore ensam för det är inte en sån film som är lätt att titta på eller ser jätte lockande ut, men den var väldigt stark och känslig. Jag blev jätte berörd av filmen. Affischen är fin.”
– Kvinna 33 år

*”Jag har inte sett den nej. Jag har däremot läst boken och skulle tro att om filmen är hälften så bra, är den ändå svinbra! Jag kan likna den lite med *Fucking Åmål*. Affischen var fin, men inte speciellt lockande.”* – Kvinna 19 år

Deltagarna upplever filmaffischen som fin men något intetsägande och de flesta menar att den inte skulle locka dem nämnvärt att se filmen. Eftersom romanen fick Augustpriset så har många deltagare en positiv och nyfiken inställning till filmen på förhand. Detta gäller dock inte grupp 3 och grupp 4.

Flocken

Flocken är ett ungdomsdrama som hade premiär 11 september 2015. Filmen kom upp i 3 133 biobesök och fick 3,85 i betygsindex. Respondenterna ser det som en mycket stark film som de kopplar till en faktisk händelse, vilket är på gott och ont. Överlag anser deltagarna att ämnet är

mycket viktigt och relevant. De uppfattar också filmen som otäck och med utomordentliga rollprestationer.

”Angelägen film som speglar gängmentalitet, offer och gärningsman på ett suggestivt sett. Affischen ger inspiration att se filmen med tjejen beväpnad med hagelbössa.” – Man 56 år

”Inte sett men hört talas om! Filmaffischen lockar mig till att vilja se själva filmen. Bilden ger ett hårt uttryck som visar att det är ett viktigt ämne.”
– Kvinna 19 år

”En av många bra svenska filmer, fick ju också mycket uppmärksamhet och allmänt god kritik. Såg den för att den kändes viktig, och för att den just fått så bra betyg. Välgjord, med bra skådespeleri av ffa huvudrollsinnehavaren. Tragisk och obehaglig för att den kändes väldigt äkta och för att man även utan att veta att den är baserad på verkliga fall mycket väl kan tänka sig att reaktionen i ett sådant samhälle som beskrivs verkligen skulle vara just så inskränkt och hemsk. Såg filmen ensam, strömmad på datorn. Lite synd, det var snyggt foto, hade gjort sig bättre på bio. Affischen speglar ju stämningen i filmen väl, och väcker intresse. Återigen, jag skulle helst se att det inte var ett gäng betygssymboler och kritikercitat som stör bilden. Samtidigt har jag ju erkänt att jag lockas av om det finns symboler från många festivaler.” – Man 44 år

Alla fyra grupper upplever filmaffischen som stark och lockande. Dessutom anser de att den speglar filmen på ett rättvist sätt. Grupp 1 och grupp 2 tycker att förhandsinformationen har varit positiv med till exempel bra recensioner. Vissa respondenter anser dock att det finns en komplexitet i att filmen ligger så nära verkligheten (våldtäkterna i Bjästa 2009) och att debattörer har sett filmen som en ytterligare kränkning mot offret och hennes familj.

”Alltså, jag gillar affischen!! Cool och stark. Ser ut som en zombie-rulle. Men när jag kollade trailern så kändes inte helt min kopp te kanske, ännu en film som min underbara flickvän kanske drar med mig på...” – Man 33 år

”Mycket bra och otäck film, hela grupp-psykologin är skrämmande och realistisk. Jag såg den på bio och det var som ett slag i magen. Vackert foto. Starkt skådespel. En typfilm som jag gärna ser på bio.” – Kvinna 38 år

Det vita folket

Dramat *Det vita folket* hade premiär 27 november 2015. Filmen har haft 3 011 biobesök och fick 3,19 i betygsindex. Respondenterna uppfattar filmen som ett gediget hantverk men också som en något kylig film som inte skapar ett djupare engagemang. Ämnet lockar grupp 1 och grupp 2 i viss utsträckning, då de upplever den som intressant ur ett politiskt perspektiv. Filmen får både ett positivt och ett mer ljummet mottagande av dem som sett den i dessa grupper. Respondenterna anser att den är stilistiskt tilltalande och välgjord men något kylig. I dessa grupper har många tagit del av recensioner. Flera kopplar filmen till regissörens tidigare film *Apflickorna*, som de uppskattar. Ingen i grupp 3 eller grupp 4 har sett filmen. Förhandsinformationen har gått dem helt förbi.

Filmaffischen får ett ljummet mottagande. Visserligen tycker flera att Pernilla August borgar för kvaliteten, men i övrigt ser deltagarna den som ganska intetsägande och inte så lockande. En deltagare menar dock att den går i linje med stämningen i filmen.

"Jag hade väldigt höga förväntningar (älskade Apflickorna av Aschan) och jag blev tyvärr besviken. Det var en snygg film, snyggt byggd, men själlös trots det viktiga ämnet. Bitvis pretentiös. Men absolut ett bra hantverk. Det var dock en typ av film som man alltid är medveten om att det är fiktion, jag kunde inte alls känna för den på något djupare plan. Ingen film jag skulle rekommendera om man inte är extremt intresserad av film som fenomen – mer än som berättelse."
– Kvinna 50 år

"Fint utformad film, mycket bra skådespelare (Pernilla August är väl Sveriges bästa?). Men jag håller med om att den upplevdes lite 'tom', ungefär som att gå på en avskalad teater. Vilket kan vara OK men det var inte det jag förväntade mig."

– Kvinna 62 år

"Såg filmen på en filmfestival i fjol. Besökte festivalen med vänner och tittade på filmen tillsammans. Vi alla blev jätteförvånad och gav högsta poäng till filmen. Affischen är riktig bra och återspeglar filmens stämning ganska väl." – Kvinna 34 år

"Affischen känns otroligt kylig och intetsägande. Förstår inte vad det är för slags film och den skulle inte locka mig."
– Man 33 år

"Inte sett. Pernilla August i ledande roll borgar ju i viss mån för kvalitet, och titeln och affischen antyder en film om samhällsmotsättningar, jag antar mellan invandrare och etniska svenskar? Har inte en aning, faktiskt. Affischen varken lockar eller avskräcker, skulle jag nog säga för egen del." – Man 44 år

Slutsatser

Syftet med denna rapport är att visa hur publiken uppfattar den här typen av svenska filmer och varför vissa väljer att se dem, i motsats till majoriteten av publiken. Ett syfte är också att beskriva vad som skulle kunna kallas early adopters av svensk film, en målgrupp som är tidigt ute med att se filmer som relativt få känner till.

Kännetecknande för denna målgrupp är att den i hög grad består av kvinnor över 50 år. Detta går i linje med tidigare kunskap om vilka som är mest intresserade av svensk film. Om undersökningen i stället hade kretsat kring filmer från andra länder men med samma kombination av få biobesök och höga betyg hade resultatet möjligen blivit annorlunda. Unga människor är generellt mer intresserade av att vara först med att se nya filmer än äldre. Flera unga människor var trots allt med i undersökningen och hade sett flera av filmerna, även om det var tydligt att det för dem sällan var ett aktivt, medvetet val att se dem.

Resultatet visar dock också att de som är mest positiva till filmerna i undersökningen har en mer ljummen inställning till de svenska publiksuccéerna *Hundraåttåringen som smet från notan och försvann*, *En man som heter Ove* och *Morran och Tobias - Som en skänk från ovan*. Skillnaden är tydlig här mellan den identifierade målgruppen och övriga respondenter som till stor del har motsatt uppfattning.

Samtidigt har de som ingår i målgruppen också hög utbildning, och det är inte något som är typiskt för de som är mest intresserade av svensk film. Däremot är hög utbildning och ett stort samhällsintresse drag som mer allmänt brukar kopplas till personer som befinner sig i början av innovationskurvan. Early adopters i allmänhet beskrivs ofta som reflekterande människor som strävar efter att förstå sin omvärld. Människor som ofta engagerar sig i stora, abstrakta frågor som miljö, samhälle, fattigdom med mera. Det stora engagemanget i olika frågor förklarar varför de hittar och provar nya saker tidigare än andra.

Utöver att filmerna i denna undersökning är svenska, har de också det gemensamt att de alla är dramafilmer eller dokumentärer. Människor med hög utbildning är mer intresserade av både drama och dokumentär. Drama är också en mer populär genre bland både äldre och kvinnor och dokumentärigenren är mer populär bland äldre. Intresset för dessa genrer är alltså en tydligare egenskap hos målgruppen än intresset för svensk film. Med andra ord kommer genre före produktionsland vad gäller målgruppens filmintresse.

Forskning har visat att människor som har hög öppenhet enligt Femfaktorsteorin² har ett större intresse för ”arty” filmer och dramafilmer än andra, och att de mer än andra ser film för att få kreativ inspiration och en konstnärlig upplevelse.³ De är också mer negativa till ”mainstream”-filmer än

² Femfaktorsteorin är en ofta använd modell för att beskriva psykologiska skillnader mellan människor, eller personlighetstyper.

³ Se till exempel: Kallias, Andrea. 2012. Individual Differences and The Psychology of Film Preferences. Doctoral

andra. Personer med hög öppenhet beskrivs ofta som kreativa, liberala och intellektuella. Forskning har också visat att de med hög öppenhet är mer benägna att testa både nya mat- och teknologiprodukter. De är med andra ord early adopters inom både film och andra områden.

Målgruppens intresse för samhällsfrågor förklarar varför svenska filmer med ett mer politiskt innehåll är relevant för den. Med stor sannolikhet tar den till sig förhandsinformation om kultur via svenska medier som DN/SvD och P1. Med tanke på att den identifierade målgruppen är storkonsument av nyheter, bör pr inriktad mot nyhetsmedier vara ett bra sätt att nå ut med information om den här typen av filmer. Målgruppen är också mycket litteraturintresserad vilket pekar på att samarbeten med bokbranschen, bokklubbar och bibliotek kan vara relevant.

Vissa av de undersökta filmerna är mer typiska för målgruppen, medan andra ser ut att ha en bredare potential. Deltagarna uppfattar flera av filmerna i undersökningen som politiska. De som tillhör målgruppen uppskattar detta, men för andra respondenter är det däremot något som de ogillar. Ett ideal i målgruppen är att filmerna ska vara autentiska och realistiska och gruppen riktar viss kritik mot filmer som inte upplevs följa detta ideal. Exempel på filmer som är typiska för målgruppen är *Citizen Schein*, *Jätten*, *Svenskjävel* och *Yarden*.

Men undersökningen visar också att det finns mer allmänna tendenser när det gäller mottagandet av den här typen av svenska filmer. *Efterskalv*, *Dröm vidare* och *I Called Him Morgan* är exempel på filmer som både målgruppen och övriga respondenter uppskattar. Att dessa filmer även tilltalar de yngre går i linje med resultatet av en tidigare undersökning från Filminstitutet/YouGov som visade att ungdomsskildringar och musik är inslag i film som unga människor uppskattar. Filmer som berör och väcker starka känslor uppskattar både de äldre kvinnorna i målgruppen och övriga kvinnor i undersökningen. Sekvenser med kyssar och andra kärleksuttryck är till exempel något som flera lyfter upp. Vissa av de undersökta filmerna uppfattar deltagarna som känslolokala vilket kritiserar av både målgruppen och övriga.

Kända skådespelare i filmer kan vara både positivt och negativt för respondenterna. De upplever att vissa skådespelare borgar för kvalitet (som Pernilla August). Samtidigt finns en föreställning bland respondenterna om att vissa skådespelare är uttjatade (som Robert Gustafsson) och att okända skådespelare kan göra det lättare att ta till sig handlingen och inte fokusera på en känd person. Både målgruppen och övriga deltagare lockas visserligen av kända personer som de uppskattar, men det behöver inte vara personer som är kända som just skådespelare. Intresset för Ulrik Munther är ett exempel på det.

Deltagarna riktar viss kritik mot de undersökta filmernas affischer och artwork. Affischer och annonser ska helst ha ett starkt uttryck som uppmanar till känslor. Mer subtila filmaffischer uppfattar respondenterna ofta som otydliga. Samtidigt är det optimalt om affischen speglar stämningen i filmen och säger något om vad filmen handlar om.

En annan slutsats av undersökningen är att publiken ofta ser filmer som de inte själva har valt. Film är för många en social aktivitet och filmen i sig kan då vara mindre viktig. En film kan därmed få en större publik ”på köpet” om den tilltalar de som är mest benägna att bestämma i dessa sammanhang. Tidigare undersökningar från Filminstitutet/YouGov pekar på att kvinnor är mer drivande än män i valet att se svensk film. Detta återspeglas också i denna undersökning. Både flickvänner och mammor nämns som anledningar till att respondenterna har sett de aktuella filmerna. Den målgrupp

som har identifierats i denna rapport är social och tycker om att diskutera med andra. Det pekar på att de som ingår här kan bidra till word-of-mouth för en film.

Att relativt få har sett de undersökta filmerna på bio hindrar inte att de kan nå en stor publik med tiden. Liksom i spridningen av andra produkter kan early adopters spela en viktig roll, inte bara som tidiga kunder, utan också genom att ge feedback till producenter och distributörer. Den målgrupp som har identifierats här har redan bidragit till biljettintäkterna för de undersökta filmerna. Men genom denna rapport kan den förhoppningsvis också ge värdefulla insikter inför lanseringar i andra visningsfönster eller av helt nya filmer.